

DOI: 10.21005/pif.2016.26.B-02

ESTETYKA MIEJSC ZABAW DZIECIĘCYCH I JEJ RELATYWIZM NA PRZYKŁADZIE WARSZAWSKICH PLACÓW ZABAW

THE AESTHETICS OF CHILDREN PLAY AREAS AND THEIR RELATIVISM ON THE EXAMPLE OF WARSAW PLAYGROUNDS

Agnieszka Gawłowska

dr inż.

Edyta Rosłon-Szeryńska

dr inż.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
Katedra Architektury Krajobrazu

STRESZCZENIE

Nowoczesne place zabaw powinny zapewnić dzieciom bezpieczeństwo oraz dać możliwość wszechstronnie rozwijających zabaw. Na podstawie przeprowadzonych w roku 2011 badań 400 warszawskich publicznych placów zabaw (z wykorzystaniem metody M. Kosmala, A. Gawłowskiej i E. Rosłon-Szeryńskiej) podjęto próbę waloryzacji wartości i oceny tych obiektów. Place zabaw oceniono na podstawie kryteriów bezpieczeństwa, funkcjonalności i estetyki, dotyczących urządzeń zabawowych, nawierzchni oraz roślinności.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo zabaw, estetyka, funkcjonalność, place zabaw, urządzenia zabawowe, zabawy dzieci.

ABSTRACT

The modern playgrounds should ensure children's safety and allow for a broad range of developing plays. Based on the research carried out in 2011 on 400 public playgrounds in Warsaw (using the method of M. Kosmala, A. Gawłowska and E. Rosłon-Szeryńska) it was attempted to evaluate the quality and value of those places. The playgrounds were evaluated on the basis of the criteria of safety, functionality and aesthetics in relation to playground's equipment, surface and vegetation.

Key words: aesthetics, children's play, functionality, playgrounds, recreational equipment, the safety of playtime.

1. WSTĘP

Miejsca zabaw dziecięcych zmieniały się przez lata, pozwalając na korzystanie z coraz nowszych form rekreacji i rozrywki. Ich estetyka zawsze była pojęciem względnym, gdyż to, co przypadło do gustu dzieciom, niekoniecznie podobało się dorosłym. Dziś, kiedy dzieci bawią się na nowoczesnych i kolorowych placach zabaw, rzadko zastanawiamy się nad faktem, że gotowe, nawet najładniejsze rozwiązania, nie są niczym innym od sztucznie narzuconego wyobraźni dziecięcej szablonu. Czy wobec powyższego certyfikacja i w pewnym zakresie unifikacja urządzeń do zabaw wpływa znacząco na dziecięcą wyobraźnię? Pomaga czy przeszkadza w tworzeniu własnego świata? Co w pojęciu dziecka jest piękne, a co brzydkie? Jak wygląda estetyka miejsc zabaw w pojęciu osób dorosłych i czy zgadza się choć w pewnym stopniu z oczekiwaniami dzieci? Celem artykułu jest przedstawienie odpowiedzi na powyższe pytania. Zabawa pełni kluczową rolę w życiu dziecka. Stanowi dla niego namiastkę pracy, rozrywki i uczy codziennych czynności. Analizując potrzeby zabawowe dzieci, można stwierdzić, że zbyt słabo brana jest pod uwagę kwestia estetyki. Wyjątek stanowią autorskie place zabaw lub nietypowe założenia projektowane specjalnie dla określonych przestrzeni. Mimo różnorodnych sposobów pojmowania kwestii estetyki najczęściej wiązana jest ona z wyglądem urządzeń zabawowych i nawierzchni. Dużo rzadziej brane są pod uwagę elementy natury, szczególnie przecież istotne dla rozwoju wrażliwości i wyobraźni dziecięcej. Tymczasem już Nicholson [12] w swej teorii zmiennych podkreślał znaczenie różnorodnych elementów, jakich może użyć do swych zabaw dziecko, w rozwoju stopnia twórczości oraz własnych możliwości badawczych. Każda roślina, która znajduje się na placu zabaw (bez znaczenia czy przypadkiem, czy celowo) może być potraktowana jako szereg zmiennych. Dla pełnego rozwoju wyobraźni i możliwości badawczych dziecka liczą się na równi zapach, kolor, kształt, faktura oraz wiele innych właściwości roślin. Więź człowieka, roślin i innych żyjących organizmów podkreślał w swej teorii biofilii Wilson [13]. Dzieci, podświadomie poszukując związków z przyrodą, coraz częściej natrafiają na całkowicie nieprzekształcalne dla nich miejsca zabaw, gdzie dla przyrody praktycznie brak jest już miejsca. Hart [6] wykazał, że urządzenia zabawowe odgrywają coraz mniejszą rolę w zabawach dzieci. Czy wobec tego standaryzacja urządzeń, jaka nastąpiła po wprowadzeniu w życie norm, jest zjawiskiem sprzyjającym rozwojowi dziecka i przede wszystkim dobrej zabawie? Estetyka urządzeń jest oczywiście bardzo istotna, ale nie tak użyteczna dla dzieci, jak powszechnie się twierdzi. Przez wiele wieków dzieci wykorzystywały do zabaw fragmenty roślin, poznając w ten sposób świat, eksperymentując i ucząc się. Urządzenia zabawowe pojawiały się bardzo rzadko i nie przypominały dzisiejszych. Beltzig [1] podaje, że najciekawsze i najbardziej rozwijające zabawy odbywały się wśród drzew i krzewów, nad wodą, na łąkach i polanach, wszędzie tam, gdzie dzieci mogły w pełni korzystać z dobrodziejstw przyrody. Wielu badaczy podkreśla dziś ścisły związek pomiędzy kreatywnością i wyobraźnią dzieci a środowiskiem, w jakim zdobywają one swoje doświadczenia [4, 7, 10, 11]. Według nich przyroda jest elementem, z którym dzieci powinny współdziałać. Dzieciństwo to okres, który ma szczególnie silny wpływ na życie dorosłe. Bird [2] podaje, że na to, jaki jest stosunek osoby dorosłej do środowiska, najsilniejszy wpływ ma fakt zabaw na świeżym powietrzu w dzieciństwie. Tymczasem roślinność, która zawsze towarzyszyła zabawom została zmarginalizowana do tego stopnia, że na współczesnych placach zabaw czasem nie występuje ani jedno drzewo. W dziecięcym pojmowaniu estetyki rzecz nie do przyjęcia. Dzieci kochają rośliny, chociaż niektóre z nich budzą w nich respekt. Kłująca pokrzywa, groźny oset, strzelające nasionami niecierpki mogłyby stanowić cenny element zabawowy, pod warunkiem, że w ogóle byłyby dzieciom znane i dostępne w miejscach zabaw. Często opisywana edukacja ekologiczna na wielu publicznych placach zabaw w ogóle nie może mieć miejsca. Analizując warszawskie place zabaw, można odnieść wrażenie, że wielu projektantów wyczuwalnie boi się szerszego zastosowania roślin jako uzupełnienia gotowych urządzeń. Być może ten fakt nie jest związany z odczuciami estetycznymi, ale raczej z możliwością zagrożenia alergienami, które niestety są coraz

częściej spotykaną barierą niepozwalającą wielu dzieciom na nieograniczone korzystanie z możliwości zabawy.

Ryc. 1. Plac zabaw w dzielnicy Ochota, z przestarzałymi urządzeniami. Źródło: autorki [8, s. 8]
Fig. 1. Playground in the Ochota district with obsolete equipment. Source: Author [8, p. 8]

2. MATERIAŁY I METODY

Publiczne place zabaw, w przeciwieństwie do ogrodów przy placówkach oświatowych, mają charakter ogólnodostępny i nieco odmiennie funkcjonują, stąd też ocena funkcjonalności i estetyki wyposażenia, nawierzchni i roślinności na ich terenie odbiega od tej, jaką przeprowadzono na terenie przedszkoli i szkół. Są to obiekty o dużym zróżnicowaniu przestrzennym i programowym, o przeciętnej powierzchni nieprzekraczającej 1000 m². Latem 2011 r. przeprowadzono badania 403 warszawskich placów zabaw pod kątem bezpieczeństwa, funkcjonalności i estetyki nawierzchni, wyposażenia oraz roślinności. Badania przeprowadzili M. Kosmala, A. Gawłowska, E. Rosłon-Szeryńska oraz 10 studentek studiów magisterskich II° architektury krajobrazu. Zastosowana w badaniu metoda M. Kosmali oraz auterek artykułu [8] pozwoliła na określenie, w jaki sposób funkcjonują istniejące publiczne place zabaw. Określono również ich estetykę oraz stan bezpieczeństwa. W rezultacie pracy powstała baza danych – wyników badań terenowych, obejmująca ponad 60 tys. rekordów. Oceniając wyposażenie pod względem funkcjonalności, odnotowywano ewentualne występowanie barier utrudniających lub uniemożliwiających dostęp osobom niepełnosprawnym lub dzieciom w określonym wieku. Przy ocenie estetyki zwracano uwagę na czystość na placu zabaw, występowanie „graffiti”, odpadające tynki, łuszczące się powłoki malarskie itp. W przypadku nawierzchni, zliczano wszystkie ich rodzaje i oceniano ich funkcjonalność (przydatność do przewidywanej formy aktywności zabawowej) oraz

estetykę, która utożsamiona została z ogólnym wyglądem i czystością: brak zanieczyszczeń, zwłaszcza potłuczonego szkła. Istotne znaczenie miał również taki dobór urządzeń, nawierzchni i roślinności, który wpływał na rozwój kreatywności dzieci, kształtował ich wrażliwość zmysłową i intelektualną oraz zaspokajał ich naturalną ciekawość świata. Zarówno pierwiastki przyrodnicze (drzewa i elementy roślinne jako akcesoria do zabawy), jak i umożliwiające manipulację czy poznawanie urządzenia oraz nawierzchnie mają ogromny potencjał w tym zakresie (ryc. 1 - 3).

Ryc. 2. Jeden z badanych placów zabaw znajdujący się na Ursynowie. Źródło: autorki [8, s. 9]

Fig. 2. One of playgrounds in the district Ursynów. Source: Author [8, p. 9]

Ocena roślinności pod względem estetycznym i funkcjonalnym była najbardziej skomplikowana, gdyż jednoznaczne stwierdzenie, czy drzewo lub krzew zostało dobrze dobrane do danej przestrzeni, czy prawidłowo funkcjonuje i estetycznie wygląda, nie było proste. Pozytywnie pod względem funkcjonalności i estetyki oceniono dwie grupy roślin – odporne i wytrzymałe. Jako wytrzymałe zaklasyfikowane zostały gatunki szybko rosnące i/lub łatwo regenerujące się po ewentualnych uszkodzeniach, np. orzech czarny, jesion pensylwański, wierzba, bożodrzew, brzozy, robinia akacjowa, topole, dąb czerwony, modrzew, świerk serbski i pospolity oraz te, które mają szczególnie niewielkie wymagania glebowe: klon polny, klon tatarski, klon ginnala, bożodrzew, świdośliwa, berberysy, rokitnik, oliwnik, derenie, tawuły, pięciorniki, odmiany róż krzewiastych, sumaki, tamaryszki, lilaki czy jarzębina. Złe oceny z zakresu funkcjonalności i estetyki otrzymywały te rośliny, które są wrażliwe na uszkodzenia i mają duże wymagania glebowe. Zwracano też uwagę na siedlisko odpowiednie dla danej rośliny oraz na funkcje, jakie spełnia ona na danym placu zabaw. Jeśli roślina światłolubna została posadzona w cieniu (i odwrotnie), zauważalny był jej słabszy wzrost i gorszy wygląd. Drzewa wykazujące witalność, bez wyraźnych objawów chorób i uszkodzeń, uznawano za korzystnie dobrane. Funkcjonalność i estetykę roślin rozpatrywano indywidualnie w odniesieniu do ich lokalizacji, funkcji, wieku i wyglądu. Rośliny publicznych placów zabaw w przewadze stanowiły drzewa z krzewami i trawniki, a rzadziej rabaty, kwietniki, pnąca,

grządki uprawowe czy kolekcje roślinne. Odnotowano aż 107 obiektów (łącznie z ogrodami przy placówkach dydaktycznych), które były całkowicie pozbawione dostępnych dla dzieci roślin lub w których roślinność nie wiązała się z placem zabaw. W tej grupie znalazło się aż 100 publicznych placów zabaw. Aby nie eliminować tych placów zabaw z oceny rankingowej, dokonano oceny roślinności wokół tych placów (poza ich ogrodzeniem) w aspekcie bezpieczeństwa. Pozostałe czynniki (tj. wartości pedagogiczne i funkcjonalność) oceniono negatywnie, gdyż tylko roślinność bezpośrednio na placu zabaw może być włączona do zabawy, tworzyć jej scenerię i inspirować dzieci. Wartości pedagogiczne są bezpośrednio związane z możliwościami zabawy, jakie dany element placu ma do zaoferowania jego użytkownikom. Kryterium estetyki jest tu szczególnie istotne, i to nie tylko w swym pozytywnym znaczeniu. Dzieciom często podobają się miejsca dzikie, lekko zaniedbane [1, 9], gdyż tam wzrasta potencjalna ilość bodźców, które stymulują działania eksploracyjne. Oceniając place zabaw, szczególną uwagę poświęcano relacji pomiędzy bezpieczeństwem bawiących się dzieci a ryzykiem wynikającym z zabawy. Ryzyko (element przygody) ma szczególną wartość dla uczestników zabawy, ponieważ jest ściśle związane z jej atrakcyjnością. Bez niego plac zabaw staje się po prostu nudny, a często w efekcie niebezpieczny. Czy estetyka ma związek z bezpieczeństwem? Biorąc pod uwagę kryteria zastosowane do oceny wyposażenia i nawierzchni, można stwierdzić, że tak. Zarówno obłuzowane elementy, jak i odpadający tynk lub zanieczyszczona groźnymi odpadami nawierzchnia mogą stanowić realne zagrożenie dla bawiących się dzieci. Na bezpieczeństwo zabaw największy wpływ mają nawierzchnie i urządzenia zabawowe, a pośredni – roślinność.

Ryc. 3. Ogród przedszkolny w dzielnicy Żoliborz. Źródło: autorki [8, s. 10]

Fig. 3. Preschool garden in the district Żoliborz. Source: Author [8, p.10]

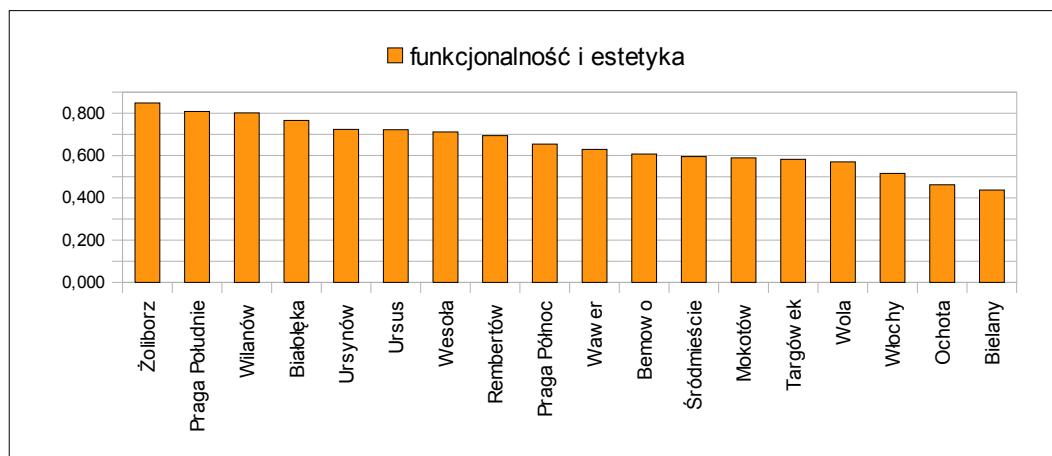
Skala oceny

Podczas badań prowadzonych przez autorów metody latem 2011 r., ocenie poddawano elementy wyposażenia, nawierzchnie, rośliny w skali dwuwartościowej 0-1. Zero punktów przyznawano wówczas, gdy oceniana cecha była korzystna, tzn. badane elementy (wyposażenie, nawierzchnia, roślinność) były bezpieczne, pozbawione wad, estetyczne,

funkcjonalne i miały walory pedagogiczne. Jeden punkt natomiast otrzymywała cecha negatywna, kiedy badany element miał wadę zagrażającą bezpieczeństwu zabawy lub nie spełniał określonych kryteriów oceny estetycznej, funkcjonalnej i nie posiadał wartości pedagogicznych. W ten sposób każdy badany plac zabaw uzyskał oceny dla jego poszczególnych elementów przestrzennych (wyposażenia, nawierzchni i roślinności) oraz w zakresie pełnionych przez niego najważniejszych funkcji. Aby zapewnić jednolitość reguł oraz obliczania i interpretowania wyników dokonano ich standaryzacji. Obliczone wyniki przyjmują wartości od 0 do 1, gdzie 0,25 – to bardzo niska ocena; 0,26 - 0,50 – to niska ocena; 0,51–0,75 – to ocena średnia; 0,76–0,85 – to ocena wysoka; 0,86–1,00 – to ocena bardzo wysoka. Elementy, kategorie lub kryteria, które otrzymały poniżej 0,5 punktu, można uznać za ocenione negatywnie, których poziom jest niedostateczny i wymaga interwencji, czy to w postaci naprawy, uzupełnienia, remontu lub usunięcia. Te które otrzymały ocenę w granicach od 0,51 do 0,76 można uznać za charakteryzujące się poziomem średnim (dostatecznym). Pozostałe ocenione powyżej tej granicy (0,76) należy uznać za odznaczające się poziomem dobrym i bardzo dobrym, przy czym za wzorcowe należy uznać przestrzeń placów zabaw, które uzyskały ocenę powyżej 0,86 punktów.

3. WYNIKI

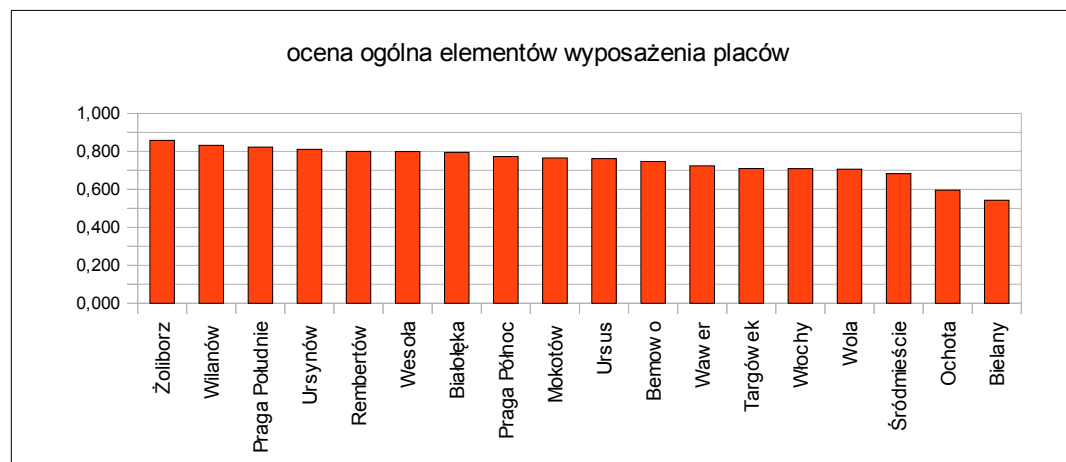
Funkcjonalność i estetykę placów zabaw najwyżej oceniono na Żoliborzu (0,849), Pradze Południe (0,809) i w Wilanowie (0,802). Najniżej pod tym względem ocenione zostały Bielany (0,437) i Ochota (0,462) (ryc. 4). Oceny funkcjonalności placów związane są z estetyką, wartościami pedagogicznymi oraz bezpieczeństwem. Stąd też niskie oceny tych placów, które nie miały wartości pedagogicznych lub występowały na nich przestarzałe, często niebezpieczne urządzenia. W porównaniu z oceną ogólną elementów przestrzennych placów zabaw ocena ich funkcjonowania wypada gorzej. W badanych obiektach ocenie poddano trzy zasadnicze elementy przestrzenne, takie jak wyposażenie (urządzenia zabawowe i wyposażenie techniczne), nawierzchnie i roślinność. Badane place zabaw są zwykle standardowo wyposażane. Można stwierdzić, że na ogólnodostępnych placach zabaw najczęściej pojawiają się urządzenia wielofunkcyjne, zabawki tematyczne, domki i altany. Bardzo rzadko pojawiają się zabawki edukacyjne i konstrukcyjne. Do urządzeń ocenianych najwyżej na placach zabaw można zaliczyć piaskownice (pow. 0,7) i huśtawki (0,6) (ryc. 5).

Ryc. 4. Ocena funkcjonalności i estetyki publicznych placów zabaw. Źródło: autorki [8, s. 19]

Fig. 4. The assessment of functionality and aesthetics of public playgrounds. Source: Author [8, p. 19]

Czynnikiem najniebezpieczniejszym na placach zabaw jest nieodpowiednia nawierzchnia pod urządzeniami zabawowymi, która nie amortyzuje potencjalnych upadków. Aż 20% urządzeń znajduje się na nieodpowiedniej nawierzchni. Ponad 40% badanych typów nawierzchni, które pojawiły się na publicznych placach zabaw, nie odpowiadało stawianym im w tym zakresie wymogom. W dużej mierze wynikało to z ich uszkodzenia, nieodpowiedniego wykonania lub zastosowania niezgodnego z przeznaczeniem. Do błędów najczęściej pojawiających na publicznych placach zabaw należy montowanie urządzeń zabawowych bezpośrednio na trawniku nieodpowiednio przygotowanym. Zdarzały się urządzenia stawiane na nawierzchniach betonowych i bitumicznych. Również nie zawsze nawierzchnie z luźnych materiałów, z żwiru czy piasku, miały wystarczającą grubość. Zasadniczym błędem był tu też brak odpowiedniej podbudowy i warstwy separacyjnej, zapobiegającej przerastaniu piasku czy żwiru spontanicznie wysiewającymi się roślinami w procesie synantropizacji. Wbrew powszechnej opinii kolorowe nawierzchnie syntetyczne nie są idealne do ogrodów zabaw dziecięcych. Tu ważną sprawę odgrywa odpowiednia technologia ich założenia, przygotowanie odpowiedniej podbudowy oraz zastosowanie warstwy wierzchniej odpowiedniej grubości. Odnotowano wiele obiektów, w których nawierzchnie te były uszkodzone, źle skonstruowane, nierówne czy zanieczyszczone. Ocena bezpieczeństwa nawierzchni wykazała, że najczęstszym problemem (ponad 40% przypadków) były powierzchnie uszkodzone, zaniedbane (np. przerośnięte trawą nawierzchnie piaszczyste i żwirowe lub zniszczone trawniki), które nie posiadają odpowiednich właściwości amortyzujących upadek dziecka.

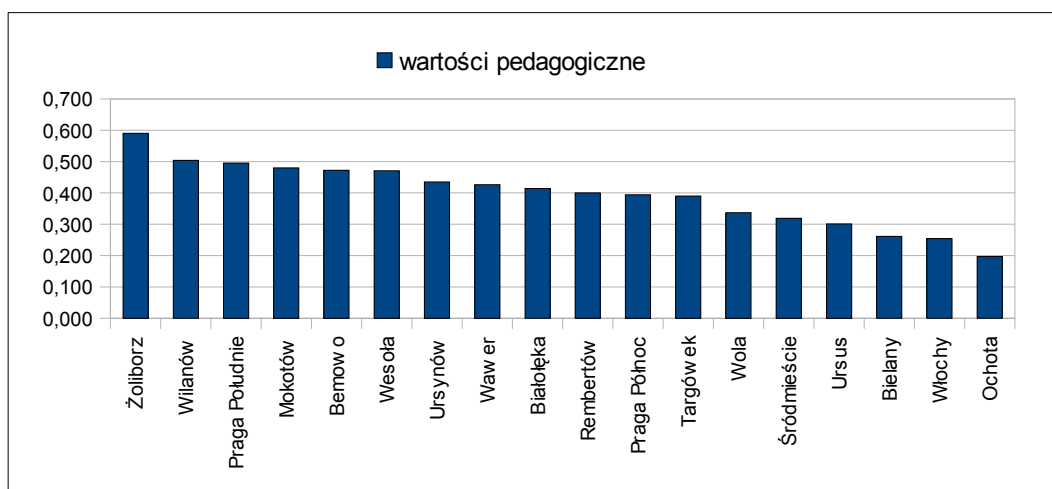
Ryc. 5. Ocena ogólna elementów wyposażenia publicznych placów zabaw. Źródło: autorki [8, s.25]

Fig. 5. The general assessment of public playground's equipment. Source: Author [8, p. 25]

Wartości pedagogiczne (nierozdzielnie związane z dziecięcym pojmowaniem estetyki) osiągały najniższe z wszystkich badanych wartości i wynosiły odpowiednio: dla najlepszych pod tym względem placów 0,590 (Żoliborz) i 0,504 (Wilanów), a dla najgorszych 0,197 (Ochota) i 0,261 (Bielany) (ryc. 6). Wynika to z obecności dużej liczby placów zabaw, które w zasadzie nie funkcjonują. Nierzadko jest to asfaltowy plac z nieużywaną od lat piaskownicą. Ponadto z badań wynika, że wciąż małą wagę w komponowaniu placów zabaw przywiązuje się do innych niż bezpieczeństwo aspektów kompozycji ogrodów. Estetyka publicznych placów zabaw jest więc najczęściej elementem traktowanym marginalnie.

Ocena roślinności na warszawskich publicznych placach zabaw wykazała, że występują tu różnorodne formy roślinne: drzewa i krzewy, trawniki, rabaty. Na większości placów

zabaw występuje po kilka grup roślin, na 6% badanych placów występują pojedyncze wybrane grupy (np. same drzewa lub tylko trawnik) (ryc. 4). Sto publicznych placów zabaw było w ogóle pozbawionych roślin, co stanowi 1/4 wszystkich placów. Najwięcej pozbawionych roślin placów znalazło się w grupie placów jednoniętrzowych, z przestarzałymi urządzeniami zabawowymi i przeznaczonych do modernizacji lub likwidacji oraz w grupie placów jednoniętrzowych o powierzchni do 500m² bez wydzielonych stref funkcjonalnych. Największa liczba publicznych placów zabaw z roślinnością występuje wśród obiektów wieloniętrzowych o bogatym programie i wydzielonych strefach funkcjonalnych. Roślinność publicznych placów zabaw została oceniona najniżej pod względem wartości pedagogicznych. Wartość oceny rzadko przekraczała 0,600, najczęściej oscylowała wokół wartości 0,200–0,300. Tak niska ocena związana była z niską dostępnością roślin, których części służą dzieciom do zabaw. Funkcjonalność roślin na publicznych placach zabaw była ściśle związana z ich doбором do placu zabaw. Ocena funkcjonowania wypadła dość wysoko (0,58–0,73). Najwyższe oceny nadano roślinom w kryterium bezpieczeństwa, gdyż jedynie w nielicznych lokalizacjach występowały rośliny zagrażające bezpieczeństwu bawiących się dzieci.

Ryc. 6. Ocena wartości pedagogicznych publicznych placów zabaw. Źródło: autorki [8, s. 19]

Fig. 6. The assessment of educational values of public playgrounds. Source: Author [8, p. 19]

4. DYSKUSJA I WNIOSKI

Ocena estetyki warszawskich placów zabaw, przeprowadzona przez autorki latem 2011 r. nie wypadła zbyt pomyślnie, chociaż nie można również mówić o ocenie jednolicie negatywnej. Występujące na wielu placach certyfikowane urządzenia zabawowe w większości spełniają kryteria estetyki narzucone przez dorosłych. Jednocześnie niejednokrotnie nie pozwalają na swobodne przekształcenia przez dzieci. Niemożność nadania urządzeniu zabawowemu nowej funkcji może ograniczać możliwości zabawowe dzieci. Estetyka i funkcjonalność nawierzchni również została oceniona dość nisko z racji licznych błędów w ich zastosowaniu i budowie. Na ocenianych obiektach, niezależnie od ich typu, najczęściej występowały nawierzchnie betonowe, bitumiczne i trawiaste, najrzadziej nawierzchnia z kory. Stosunkowo rzadko występowały nawierzchnie żwirowe lub ziemne, pozwalające dzieciom swobodnie rozwijać wyobraźnię twórczą i pomysłowość. Nawierzchnie syntetyczne, których coraz więcej pojawia się na polskich placach zabaw, na świecie już od wielu lat wychodzą z mody i są zastępowane przez żwir, piasek, trawę czy korę, który pełni dodatkowo szereg innych cennych funkcji. Ocena roślinności na warszawskich placach zabaw wypadła dość pomyślnie, ale bardzo wysoko

oceniono jedynie kwestie bezpieczeństwa. Badania wykazały, że na terenie około 1/4 obiektów nie ma żadnych roślin lub ich obecność jest raczej przypadkowa. Zdecydowanie nisko oceniono wartości pedagogiczne i funkcjonalność roślin. Można stwierdzić, że niespełnione zostały warunki, decydujące o postawach wobec natury w życiu dorosłym, jak polecali Bird [2] i Greenman [5]. Najprawdopodobniej znikomy udział roślin na części placów zabaw wynika z przeświadczenia, że dzieci niszczą zieleń i z braku wiedzy o potencjale, jaki rośliny wnoszą do przestrzeni zabawy. Oznacza to też, że na 1/4 badanych obszarów dzieci nie mogą bezpośrednio korzystać z roślin podczas zabaw, jak polecali to w swych opracowaniach Bredecamp i Copple [3]. Tymczasem rośliny nie tylko dają cień, tworzą korzystną scenerię zabaw, ale również inspirują dzieci, służą jako akcesoria do nauki i zabawy oraz stanowią o wartościach przyrodniczych i edukacyjnych ogrodu. Funkcjonalność i estetyka placów zabaw zostały ocenione dość nisko w stosunku do bezpieczeństwa, ale zdecydowanie najgorzej oceniono walory pedagogiczne obiektów. Osoby odpowiedzialne za place zabaw powinny zwrócić uwagę na ten fakt i poczynić odpowiednie kroki zaradcze. Zabawa na obiektach przeznaczonych dla dzieci powinna być nie tylko bezpieczna, ale także odznaczać się walorami pedagogicznymi. Wydaje się, że obecnie jest to słabo dostrzegane i doceniane przez dorosłych.

THE AESTHETICS OF CHILDREN PLAY AREAS AND THEIR RELATIVISM ON THE EXAMPLE OF WARSAW PLAYGROUNDS

1. INTRODUCTION

Children's play areas have been changing over the years as newer and more modern forms of recreation and entertainment have been implemented. However, the aspect of aesthetics has remained relative due to the differences in mindsets of children and adults. Nowadays, when watching children spend their time at modern and colorful playgrounds little do we realize that even the prettiest of those ready-made solutions are nothing more than artificially enforced patterns that influence the children's imagination. In the face of this phenomenon, can certification and partial unification of playground's equipment significantly influence children's imagination? Does it help or hinder their ability to create their own worlds? What do children perceive as beautiful and what as ugly? How are aesthetics in relation to play perceived by adults and do their expectation match, and to what extent, those of children? The aim of this article is to answer the above posed questions. Play time performs a key-role in the life of every child. It substitutes an element of work and entertainment as well as teaches everyday activities. In the consideration of the play-needs of children, the aesthetic aspect is usually given little to none attention. An exception being the playgrounds designed by independent contractors or uncommon solutions prepared for specific areas. Despite the large extent of ways of understanding the notion of aesthetics, it is most often associated with the visual qualities of equipment and surface at the playgrounds. It is much less common to evaluate the natural elements, which are particularly of value in the development of children's sensibility and imagination. Already in 1974, Nicholson pointed out the value of diverse elements which could be used by a child in its play and improve the development of its creativity and empirical abilities. He stated that each plant found in the area of play (no matter if by accident or placed consciously) can be considered as a number of valuable variables. To fully develop the imagination and empirical abilities of a child, smell, color, shape, texture, and other features of plants are equally important. The close relationship of men, plants and other living organisms was also mentioned in Wilson's biophilia hypothesis [13], according to which children instinctively long for connection with nature.

However, instead of finding nature, they come across play areas which cannot be transformed by them and are completely devoid of the natural aspect. Hart (1982) proved that playground equipment plays gradually smaller role in children's play time. Does this mean that unification of play equipment improves the development of children and are such devices fun to interact with? The aesthetic aspect of equipment, however important, is not as beneficial to children as it is commonly believed. Throughout many centuries children used plants in their plays which allowed them to experiment, learn and understand the world. Play devices appeared rarely and did not resemble the ones that can be found today. Beltzig [1] claimed that the most interesting and developing plays were taking place in the surrounding of trees and shrubs, by the water, in the meadows and everywhere else where children could fully engage with the nature. Many researchers pointed out that nowadays there is a close relation between the child's creative capabilities and the environment in which it plays and gains its first experiences [4, 7, 10, 11]. According to them children should have a possibility of cooperating with nature, as the experiences gained in childhood have a strong influence on the adult life. Bird [2] further stated that the attitude of an adult person to environment is most strongly influenced by the time spend playing on the fresh air as a child. Meanwhile the vegetation which always accompanied childhood games has been marginalized to such an extent that modern playgrounds sometimes are not accompanied by a single tree. Such phenomena is not acceptable for the child's notion of aesthetics. Children love nature, and some parts of it evoke their respect. Stinging nettles, dangerous thistle, or exploding touch-me-nots can be a valuable element of play, provided that they are known to children and appear in the play areas. The often mentioned and described ecological education at playgrounds can barely ever actually take place. When analyzing Warsaw's playgrounds, it appears that the designers restrain from a vast usage of plants as an addition to the pre-made equipment. Perhaps, there is more to it than just aesthetical sensibilities, and the issue can be justified by the potential threats of allergens which more and more often restrict the unlimited possibilities of children's play.

2. DATA AND METHODS

Public playgrounds as opposed to gardens of public institutions are open to everyone and function on slightly different terms, therefore, the evaluation of the functionality and aesthetics of their equipment, surface and vegetation is different than that carried out on the areas of kindergartens and schools. The former are areas of varying size and design, usually covering a space not larger than 1000m². In 2011, 403 playgrounds in Warsaw were evaluated in terms of safety, functionality and aesthetics of their surface, equipment and vegetation. The method used in the research (prepared by M. Kosmala, A. Gawłowska i E. Roślin-Szeryńska [8]) allowed for a close evaluation of ways in which the existing public playgrounds function. Their aesthetic aspect and safety conditions were also put under scrutiny. As a result of the study a data base of field research was establishing comprising over 60 thousand entries. During the examination of equipment in relation to its functionality it was noted that certain devices had rails which were obstructing or completely stopping the access for disabled people or children of certain age. Whereas, when evaluating the aesthetic aspect most attention was paid to the cleanliness, presence of graffiti, flanking plasters, peeling of the paint coating and such. In the case of surface, all types were taken into consideration in the assessment of their functionality (usability in particular play activity) and aesthetics which was consistent with general appearance and cleanliness: lack of contaminants, especially broken glass. The most challenging was the evaluation of functionality and aesthetics of vegetation, due to the consideration of aspects such as: whether a tree or a bush has been appropriately matched to the given area and does it look aesthetic and function as intended. In this respect two groups of plants were given positive scores – strong and resistant. Within these groups were placed the species which grow quickly and/or easily regenerate from possible damages, i.e. black walnut, green ash, willow, ailanthus, black locust, birch,

populus, red oak, larch, Serbian spruce, European spruce, as well as species which have particularly low requirements for the soil, i.e. field maple, Tatar maple, Amur maple, ailanthus, shadbush, berberis, common sea-buckthorn, oleaster, European cornel, spiraea, cinquefoils, certain types of shrub rose, tanner's sumach, tamarisk, lilac, or rowan. Negative scores were given to the plants which are especially sensitive to damages and have extensive soil requirements. Additionally, an account was taken of plants' habitat (whether it was appropriate for a given plant) and of their intended role in the play area. For example, if a sun-longing plant was planted in the shadow (or quite the opposite), one could notice its slower than expected growth and poor appearance. If trees were appearing vital, with no visible sign of decay and damages, they were assessed as appropriately matched. The functionality and aesthetics were evaluated separately in relation to location, function, age and appearance of a plant. In the public playgrounds there was a visible predominance of trees with shrubs and lawns, much rarer were flower beds, climbing plants, or garden beds. A number of 107 play areas (including the gardens of public institutions) was evaluated, where there was complete absence of plants available to children, or where the plants were not a part of the playground. Within this group 100 were public playgrounds. In order not to eliminate the abovementioned areas from the general ranking, an assessment of the plants outside these playgrounds was performed in respect to their safety. The remaining factors (educational and functional values) were given a negative score, as only the plants in the immediate area of playground can be included in play, create the scenery and inspire children. The educational values are in direct relation with the possibilities of play that a given element of the playground can offer to its users. The aesthetic criteria is especially of value in this respect – children are particularly interested in wild and slightly neglected places [1, 9], for it is there that the number of potential stimulus increases further encouraging exploratory actions. In the evaluation of playgrounds particularly significant was the relation between safety of children and the risk posed by the play. The risk (element of the adventure) has a high value to the play partakers, as it closely relates to its attractiveness. Without this element playgrounds become simply boring and subsequently often more dangerous. Is the aesthetic factor connected to safety? Taking into account the criteria established to evaluate the equipment and surface of the playground, one can say yes. The loose elements, flaking plasters or contaminated surfaces can pose a real risk to the playing children. The safety is most significantly influenced by the playground's surface and equipment, while vegetation has only partial influence.

Grading scale

The evaluation of all the elements was performed with a bivalent scale (0–1). The 0 score was given if the feature was positive – the investigated element (equipment, surface, vegetation) was safe, without defects, aesthetic, functional and educationally valuable. The 1 score was given if the feature was negative – the investigated element had a defect which endangered the safety play or did not meet the established aesthetic, functional or educational criteria. As such, each evaluated playground received a score for its particular elements (equipment, surface, vegetation) as well as an assessment of the most important functions being fulfilled. In order to ensure uniformity of the rules, calculations and the result's interpretation, the scores were standardized. The results take score 0 to 1, where 0,25 is a very low score, 0,26–0,50 is a low score, 0,51–0,75 is an average score, 0,76–0,85 is a high score, and 0,86–1,00 is a very high score. The elements, categories or criteria which received a score below 0,5 pt. can be considered negative, and furthermore their conditions are lacking and should be improved through repair, supplementation, renovation or removal. The aspects which received a score between 0,51–0,76 pt. can be considered of average conditions (efficient). The remaining aspects scoring above the 0,76 pt. can be seen as presenting good or very good conditions, where the playgrounds scoring above 0,86 are perfect examples to follow.

3. RESULTS

The highest functionality and aesthetics scores were given to playgrounds located in the Warsaw's districts of Zoliborz (0,849), Praga Poludnie (0,809) and Wilanow (0,802). The lowest scores were given to Bielany (0,437) and Ochota (0,462) (Fig. 4). The assessment of functionality stands in close relation to the aspect of aesthetics, educational values and safety; therefore playgrounds with little to none educational value and obsolete or even dangerous equipment were given very low scores. In comparison to the general score of spatial elements of those playgrounds, their functionality score is very poor. Three basic spatial elements were distinguished in the evaluation of the play areas: the equipment (both technical and play-related), surface and vegetation. The majority of investigated playgrounds possessed standard equipment. It was noted that the public playgrounds were usually equipped with multi-functional devices, thematic toys, little houses and gazebos. Educational or constructional devices appeared rather seldom. The elements which received highest scores were sandboxes (above 0,7) and swings (0,6) (Fig. 5). The most dangerous factor of the playgrounds is improper surface under the playground equipment, which does not give appropriate support in case of fall. Almost 20% of the devices are placed on improper surfaces, and over 20% of evaluated surfaces did not meet the established requirements in this respect. The poor assessment was mainly caused by surface damages, its inaccurate implementation or application not consistent with the intended usage. Among the most common mistakes were mounting play equipment directly on the lawn which was previously not prepared for this purpose. There were also occurrences of equipment placed on concrete or bituminous surfaces. Additionally, the surfaces from loose material such as gravel or sand were not always of appropriate density. One of the most essential mistakes was lack of foundation and separating layer which would stop the spontaneously disseminating plants from invading the dust or gravel in the process of synantropization. In spite of the popular belief, the colorful synthetic surfaces are not ideal solution for playgrounds. A very important role is played by the technique of installation, preparation of proper foundation and use of appropriately thick surface layer. It was noted that many of such surfaces were damaged, ill-constructed, uneven or contaminated. The assessment of surfaces showed that the most common threat (over 40% cases) was posed by damaged and neglected surfaces (i.e. sandy or gravel areas overgrown with grass or contaminated lawns) which did not possess qualities required to lessen the impact of child's fall. The educational values (inseparably related to child's understanding of aesthetics) reached lowest scores out of all evaluated factors. Within this group highest scores were 0,590 (Zoliborz) and 0,504 (Wilanow) and lowest 0,197 (Ochota) and 0,261 (Bielany) (Fig. 6). Such low scores are a result of large amount of playgrounds which are practically not functional. Quite often it is a playground with laid out concrete and sandbox that has not been used for years. Moreover, the results show that when designing playgrounds only a small amount of attention is given to aspects other than that of safety. Therefore, the aesthetics of public playgrounds have usually only a marginal character. The assessment of vegetation found in Warsaw's public playgrounds noted an occurrence of a number of different plants: shrubs and trees, lawns, and flower beds. Usually, all of the types could be found within one area, and only 6% of the playgrounds had focused on a single group (i.e. only trees or only lawns). Out of the evaluated group, 25% of playgrounds had no vegetation present. Majority of these were single-section playgrounds, with obsolete equipment suitable only for modernization or removal, and those with an area no larger than 500m² without functional division. The highest number of public playgrounds with vegetation is presented by multi-section playgrounds, with an extensive play program and functionally divided sections. The lowest scores were presented by the educational values of playgrounds' vegetation. The average score was within the borders of 0,200 – 0,300 pt., with few cases scoring above 0,600 pt.. Such low scores were a result of limited accessibility of plants, which could serve as an element of children's play. The assessment of plants functionality was closely related to their selection in respect to playgrounds, and was on average quite high (from 0,58 to 0,73). The highest scores were

given to plants in respect to the criteria of safety. The cases of plants endangering children's safety were singular.

4. DISCUSSION AND CONCLUSION

The results of the evaluation of Warsaw's playgrounds are rather poor, but one cannot speak of evenly negative scores. The certified playground equipment appearing on many playgrounds meets the aesthetic criteria of the adults. However, rarely does it allow for a free transformation by children. This inability to be assigned with new play-related functions can hinder children's play opportunities. The aesthetics and functionality of the playgrounds' surface has also received rather low scores due to multiple faults in their implementation and structure. The assessed areas were most often laid out with concrete, bituminous or grassy surfaces, the most rare were surfaces with bark mulch. Relatively rare were also gravel or earthen surfaces which allow children to develop creativity and imagination. The synthetic surfaces, which more and more often appear on Polish playgrounds, have been going out of fashion for quite a while in the western part of the world, where they are being replaced by gravel, sand, grass or bark mulch, which fulfill a number of additional valuable functions. The assessment of plants in Warsaw's playgrounds was quite positive, however it was only the aspect of safety that received high scores. The research showed that in almost 25% of the areas there is no presence of vegetation, or it is only accidental. Visibly low scores were given to educational values and functionality of plants. It could be said that the requirements which play a deciding role in shaping of the attitudes of men towards the nature (as claimed by Bird [2] and Greenman [5]) were not fulfilled. It is of high probability that the low number of plants on the playgrounds results from the prejudice that children destroy greenery and from the lack of knowledge about the potential which plants provide in the play areas. As a result, in almost 25% of the surveyed areas children cannot directly benefit from the presence of plants in their play-time; as advised by Bredecamp and Copple [3]. Meanwhile, plants do not only provide pleasant shadow and create scenery for play, but also inspire children and serve as accessories for study and entertainment, not to mention that they teach about the environmental and educational values of gardens. Though functionality and aesthetics of playgrounds were given rather low scores in relation to safety, the educational values of those areas were given tremendously lower scores. The playgrounds administration should pay more attention to this fact and implement appropriate remedial actions. Play-time involving the equipment intended for children should not only be safe but also educationally beneficial. It appears that currently this aspect is not noticed and underappreciated by adults.

BIBLIOGRPHY

- [1] Beltzig G., *Księga placów zabaw, Wrocław*. Typoscript 2001 ISBN 8386480874.
- [2] Bird A., *Natural Thinking: investigating the links between the natural environment, biodiversity and mental health*. Sandy, Bedfordshire, RSPB 2007, www.rspb.org.uk/health, (dostęp stycznia 2011).
- [3] Bredecamp S., Copple C., *Developmentally appropriate practice in early childhood programs* Washington. NAEYC 1997
- [4] Craft A., *Creativity early years education, London*. Continuum books 2002
- [5] Greenman J., *Places for childhood in the 21st century. A conceptual framework*, 2005 www.journal.naeyc.org/btj/200505/01Greenman.pdf, (dostęp luty 2011)
- [6] Hart R. *Wildlands for children: consideration of the value of natural environments in landscape planning*. 1982 *Landschaft und Stadt* 14(1), s. 34–39.

- [7] Herrington S., Studmann K, *Landscape interventions: New directions for the design of children's outdoor play environments*, 1998 *Landscape and Urban Planning*, 42.
- [8] Kosmala M., Gawłowska A., Rosłon-Szeryńska E. *Ocena warszawskich publicznych placów zabaw oraz wybranych ogrodów przedszkolnych i szkolnych*, 2011 Warszawa
- [9] Kosmala M., Ogrody zabaw dziecięcych szansą na harmonijny rozwój dziecka, [w:] *Materiały seminaryjne VII Ogólnopolskiego Seminarium „Podwórka 2002”*, Wrocław 2002, s. 11 - 23
- [10] Lekman-Hansen C., Pedersen L., *The Need for Play and Creativity In Children's Rehabilitation Process: a Field Study In the Philippines*. 2009 Malmö University Sweden
- [11] Moore R., Wong H., *Natural learning: the life history on an Environmental schoolyard* 1997 Berkeley, CA: MIG Communications
- [12] Nicholson S., The theory of Loose Parts, w: *Alternative Learning Environments*, Straudsburg, Pennsylvania, Dowden, Hutchinson and Ross Inc. 1974, s. 222-228
- [13] Wilson R., *Nature and young children – encouraging creative play and learning in natural environments*. New York, Routledge 2008

O AUTORKACH

Dr inż. Agnieszka Gawłowska – adiunkt w Katedrze Architektury Krajobrazu SGGW w Warszawie. Od kilkunastu lat zajmuje się problematyką związaną z terenami zabaw dziecięcych oraz szeroko pojętą edukacją ekologiczną. Autorka licznych artykułów i opracowań poświęconych tematyce zabaw dzieci zdrowych i niepełnosprawnych. Ekspert w granie międzynarodowym UOKiK dotyczącym sprzętu zabawowego i bezpieczeństwa zabaw. Ekspert przy ocenach/opiniowaniu nowych projektów placów zabaw. Współautorka ekspertyzy *Ocena warszawskich placów zabaw*.

Dr inż. Edyta Rosłon-Szeryńska – adiunkt w Katedrze Architektury Krajobrazu SGGW w Warszawie. Od prawie 10 lat zajmuje się problematyką związaną z rolą i funkcją roślinności w przestrzeni zurbanizowanej, w tym również w przestrzeni zabaw. Ekspert w zakresie bezpieczeństwa związanego z roślinnością. Działaczka i propagatorka programów edukacji przyrodniczej i przestrzennej dzieci i młodzieży, projektant i wykonawca ogrodów szkolnych i przedszkolnych. Współautorka ekspertyzy *Ocena warszawskich placów zabaw*.

AUTHORS' NOTE

Agnieszka Gawłowska Ph.D – lecturer at the Department of Landscape Architecture at Warsaw University of Life Sciences – SGGW. For several years researching the issue of playground areas and the broader subject of ecological education. She has published many articles and studies on the subject of the play-time of healthy and disabled children. She has performed the role of an expert in the international grant UOKiK concerning the playground equipment and the safety of play. She has also evaluated many playground projects. She was a co-author of evaluation *Ocena warszawskich placów zabaw* (Eng. The assessment of Warsaw's playgrounds).

Edyta Rosłon-Szeryńska Ph.D – lecturer at the Department of Landscape Architecture at Warsaw University of Life Sciences – SGGW. For over 10 years researching the issue of role and functionality of plants in urban areas, play areas included. She is considered an expert in the area of safety in relations to vegetation. She has been an activist and promoter of environmental and spatial education and programs for children and teenagers, as well as a designer and contractor of kindergarten and school gardens. She was a co-author of evaluation *Ocena warszawskich placów zabaw* (Eng. The assessment of Warsaw's playgrounds).

Kontakt | Contact: agnieszka_gawlowska@sggw.pl; edytasze@wp.pl